

fogja Budapesten egy középpont, mely a munkásokat a történeti és művészettörténeti kutatás módszereibe bevezeti és amely mindenkit lehetőségének és hajlamainak megfelelő helyre állít, akkor a történeti tudományoknak is megadjuk azt a szervezetet, melyre szükségünk van, ha méltók akarunk maradni Katona, Fejér, Pray, Horváth, Szalay és Pauler, meg Henszlmann hagyományaihoz.

Azzal a kívánsággal, hogy konstantinápolyi ösztöndíjasaink tudományos munkássága a Keleten a magyar névnek becsületére váljék, szívből üdvözlöm a megjelenteket és az igazgatótanács mai alakuló-ülését ezennel megnyitom.»

*

Végül megemlítjük, hogy a Konstantinápolyi Magyar Tudományos Intézet 1917 február 1-én nyílt meg; az igazgatón — dr. Hekler Antal — kívül egyelőre négy ösztöndíjas tagja van, akik a Szervezeti Szabályzat alapján fentebb jelzett tudományterületekkel foglalkoznak. V. M.

A szerkesztőhöz beküldött könyvek jegyzéke.

Mácza János: A modern magyar dráma. Ungvár. 1916. Ungmegyei könyvnyomda: Ára 2 kor. 56 oldal.

A szerző tanulmányoknak, vázlatos jegyzetnek nevezi dolgozatát. Megállapítja, hogy a XIX. sz. második felében kapott erőre az a nagyszabású irodalmi forradalom, mely úgyszólván egy kegyetlen ökölcsapással tette lehetetlenné a romantikus idealista álmódosítások irodalmát. A skandináv naturalisták s a francia realisták fellépése, valamint az ugyanekkor terjedő orosz társadalmi regény emelik a jövő forradalmává ezt a forradalmat, mely még most is egyre tart. Ezzel találja magát szemben a 48-as idők utáni hosszú kábultságából felriadó magyar irodalom a XIX. század végén.

1906—1908. Ez évek új irodalmunk történetének legszebb napjait születték. A szerző ezekben a «forró napokban» keresné a modern magyar dráma csiréit. A váratlanul fellépő forradalom első eredménye: a modern magyar líra megteremtése. Ez mutatja a célt s a hozzávezető utat a regénynek, novellának, drámának is. Szerinte Lengyel Menyhért volt eddig az egyedüli, aki megérezte az új dráma megteremtésének szükséges voltát. Eddig azonban ő sem teremtette meg végleges formájában.

Lengyel Menyhért kivül az újabb magyar drámairodalom köréből néhány méltató szó kíséretében röviden utal a szerző még Balázs Béla, Barta Lajos, Bíró Lajos, Bródy Sándor, Földes Imre, Garvay Andor, Molnár Ferenc, Móricz Zsigmond és Szomori Dezső munkáira, melyeket azonban inkább kísérleteknek tekint. A drámatechnikában — úgymond — nagyjában Ibsen drámatechnikai elveinek továbbfejlesztése volna a feladata az új drámának. «A modern dráma színpad számára készült olyan költemény lesz, melynek célja, a sokat elcsépejt, de mégis örök emberi, eszköze pedig az ember s az igaz, becsületes munka.» R. E.

Énekek a nagy időkől. (Az Érdekes Ujság karácsonyi melléklete. 64 oldal.)

A gyűjtő a füzetet a világbáború legszebb versei antológiájának nevezi s benne napjaink költőinek időszerű verseit nyújtja. Ady Endre, Babits Mihály, Flatt Zsóka, Hangay Sándor, Heltai Jenő, Kiss Menyhért, Kollányi Boldizsár, Nagy Endre, Pásztor Géza, Szász Menyhért, Szép Ernő és mások versei olvashatók. Nagy erő és szépség árad Emőd Tamás verseiből. (Magyar hiszekegy, A két faláb, Verje meg az Isten, etc.). Mélyen megindítók Peterdi Andor, Várnai Zseni és Gyóni Géza versei. A gyűjteményből több háborús tárgyú szép vers kimaradt. r. s.

Gömöri Jenő: *Katona nóták*. Napnyomda r. t. Budapest. 1916. 64 oldal.

A dalok gyűjtője, a 12. cs. és kir. gyalogezred hadapródjelöltje, 109 katonanótát ad e füzetben s bevezetésül egy pár oldalon ismerteti is azokat. Ezekben a bakánótákban — úgymond — benne van a nagy háború egész lélektana; irodalmilag népköltészetünk felfrissülését, gazdagodását jelentik. E nóták a magyar baka emberi és katonai erőnyeit, vérrel pecsételt dicsőségét, harcos kedvét, költeni és nótázni vágyó kedvét, stb. hirdetik. A könyv végén a gyűjtő a saját két versét is közreadja. Á. L.

Gyulai Ágost: *Háborús antológia*. Budapest. «Élet» kiadása. Révai-bizomány. Ára 5 kor.

A háború költészetét elsőnek Vajda Gyula foglalta össze (*A háború költésze*), másodiknak Szabolcska Mihály szerkesztésében jelent meg a *Háborús versek könyve*. Sok jelességük mellett feltűnő mind a kettőnek fogyatkozása is. Vajda gyűjteménye nagyon hűzagos, mert korán jelent meg, Szabolcskái meg kissé egyoldalú, mert jóformán csak egyik képes folyóiratunk termését foglalja össze. Gyulai antológiájában e két hiány már kevésbé érezhető. Ma már, a háború harmadik évében elfáradt a lelkünk, megszokottá váltak a háború jelenségei, elernyedtek a háborús költészet húrjai is. Ha nem is virágozott még el véglegesen a háború költésze, de bizvást hihetjük, hogy java termékei már kivirultak s a csokorba-gyűjtés ideje valóban elkövetkezett. (Mégis kár, hogy sehol sem találjuk a kötetben az időpont megjelölését, mikor zárta le a könyvét a szerkesztő, így nem tudjuk megítélni, az újabb termékek közül melyek és miért nem jutottak be a kötetbe.) Másrészt anyaga is bővebb az előbbieknél. A Pædagogium költő-tanára megértő szeretettel gyűjtögette kezdettől fogva a háborús verseket s ezek száma, saját szavai szerint, magyar irodalmi szemináriuma számára készült gyűjteményében meghaladja már a tízezeret! A háborús verskötetek száma is megüti már a 70-es számot. Így anyagának bőségénél fogva, de meg a szerkesztőnek a megválogatásban rejlő ízlésénél fogva is e harmadik gyűjtemény adja háborús költészetünk legigazibb képét.

A gyűjteményt szeretettel írt, mélyenjáró tanulmány vezet be a háborús költészet anyagi mértékéről és szellemi értékéről. E tanulmány is, mint a szerkesztőnek régebbi cikke: *A háború és az irodalom* (Buda-

pesti Szemle) alapvető a háború költői termékeinek megítélésében. Csak néhány gondolatot emelek ki belőle. A háború a legnemesebb egyéni és nemzeti erényeket fejtette ki a lelkekből és soha nem tapasztalt módon, gazdagon megtermékenyítette költészetünket. Egyedül nagy szövetségesünk, a német nemzet az, mely a nemzeti költészetnek hasonló reneszánszát élte át. Természetes dolog, hogy a háborús versek legtöbbször nem költői, csak művelődéstörténeti értékű... de minden fehér és vörös könyvnél inkább meg fogja mutatni az utókornak, mi volt e háború a németekre és a magyarokra nézve. Az állandó értékű művek sem mindig a nagy költők művei közt keresendők. Az egész háborús költészet a maga egységében egy nagy korszaknak, a német-magyar fegyverbarátság révén dicsővé vált erő kifejtésnek művészi kísérete, melynek jelentőségét nem fogja elhomályosítani semmiféle finnyás, válogató, nyugat-európai, dekadens ízlés.

A költemények csoportosítása tudatosan művészi és arányos. A csoportok keretei lehetőleg a háborús események időrendjét követik s így módon a nagy korszak eseményei közepett nemzeti életünk mintegy költői képekben tükröződik vissza. Természetes, hogy e keretek tágak s egyik-másik költemény más-más csoportban is helyet foglalhatna. Ily bőszes gyűjteményben nem is csodálható e tekintetben némi ingadozás. Tízzen 86 poétának kerek 300 versét mutatja be! Valóban egész kis hadsereg! Köztük 16 műfordítás leginkább németből. Már a költők névsorából is kitetszik a háborús költészet legszebbik jellemvonása: egyetemessége. Öregek és ifjak egyforma lelkesedéssel fűjják azt a harsonát, mely magyarságunk megerősödését, legszebb nemzeti erényeink újra éledését hirdeti. Az öregek közt minden nevesebb költőnket megtaláljuk. Hogy csak néhányat említsék, glédába álltak: *Ábrányi Emil, Csengey Gusztáv, Endrődi Sándor, Jakab Ödön, Kiss József, Léway József, Kozma Andor, Rákosi Viktor, Váradi Antal, Vargha Gyula, Zichy Géza.* De a nyugatos modern költők közül kevesebb kapta kezébe a nemzeti harsonát. Hiányzik a vezér: *Ady* és legszűkebb környezete, de megtaláljuk *Babús, Kosztolányi, Juhász Gyula, Emőd, Dutka Ákos, Jászay Elemér, Mohácsi Jenő* nevét. A 86 költő közt 22 női nevet is találunk 34 verssel. Köztük kiemelendőnek tartom *Krüzselyi E., Alba Nevis, Lányi S., Erdős R. és Reichard Piroška* verseit.

Bármily nagy műgond válogatta is össze a szemelvényeket, nem csodálható, ha e nagy tömegben a sok illatos virág között elvéve gyom is akad. Ezek böngészése helyett azonban inkább azokra a költeményekre óhajtanán fölhívni a figyelmet, melyek szerintem ez antológiából hiányoznak. Nem szándékom ezzel az érdemes szerkesztő esztétikai ítéletét korrigálni, bizonyára hely, idő stb. körülmények akadályozták e versek fölvételét, de midőn a háborús költészet virágairól van szó, e költészet java termékei közül nem hiányozhatnak a következő versek: *Ábrányi: Hallgass meg engem!* *Emőd: Orosz dal;* *Farkas Imre: A Kárpátok öre, Haláltánc;* *Gyóni: Levél Nyugatra, Csak egy éjszakára... Levél a Gránicról, Vasárnap a fronton, Üzenet a kedvesnek.* (Második kötetéből: *Rab magyar imája, Lantos ének P... megvételéről, Omszki emlék.*) *Hegedüs István:*

Halálfejes zászló; Hevesi József: *Két eperfa*; Jászay-H.: *Indul a század*; Kiss József: *Przemysl*; Kiss Menyhért: *Égig érő tűz*; Kozma: *Rapszódia*; Lampérth: *Öreg népfelkelők*; Oláh G.: *Magyar katonák, Halott fiaknak élő anyjai*; Szávay: *Imádság Hadúrhoz*; Szász K.: *A Túri fiú története*. Legyen szabad e versekre a szerkesztő úr figyelmét fölhívnom — az új kiadás esetén — s aztán azokét is, akik Gyulai mindenkép érdemes antológiája alapján értékelik majd e nagy idők költészetét.

TORDAI ÁNYOS.

Zuboly könyve. *Bányai Elemér válogatott munkái*. Kunfi Zsigmond bevezető tanulmányával, Ady Endre, Bölöni György, Krudy Gyula, Mikes Lajos, Molnár Jenő, Révész Béla, Schöpffin Aladár, Szakács Andor, Szász Zoltán és Szép Ernő megemlékezésével és Prohászka Ottokár püspök gyászbeszédével összeállította Mikes Lajos. Budapest. 1916. 288 l. A Budapesti Ujságírók Egyesülete kiadása. Ára 5 K.

Ujságíró a tudósok között és tudós az ujságírók táborában: ez volt a Bányai Elemér életének legnagyobb tragikumja. Lelkiéletéből ezért hiányzott a belső harmónia. Született ellenzéki és demokrata ember volt, aki az árvaházból ujságírói hatalommá küzdötte föl magát a maga erejéből, érezve napról-napra az élet terheit, tehetségének kincsét aprópénzre kényszerülve fölváltani, könyvtár helyett kávéházi milieuban. Akik biztos hivatalok meleg falai közül nyugodtan nézik az életet és elveiket bölcsen a kegyosztók ízléséhez szabják: sohasem fogják megérteni az ő lázas és törtető életmunkáját, melyet volt bátorsága a saját meggyőződésével és a maga igazságában való hittel megtölteni. Hősi halála méltán vonta magára szélesebb körök figyelmét. Legnagyobb sikere életében a halála volt, mondta róla jellemzően egyik nekrológ-írója.

Bányai Elemér értékét legnagyobb részében maga az ember adja meg: az ujságírói pillanat, melybe egész egyéniségének hatóerejét belevetette, hamar elszállt és apró írásai, miket barátai most egy posztumusz könyvbe összegyűjtöttek, csak halvány képet adnak róla. Nem az utókor számára készült abszolút becsű művek ezek, de többek a fölületes tárcacikkeknél és kérészéletű szellemes csevegéseknél. Ha valami napi érdekű dologról írt is, képzettségénél fogva és utánjárásával kapcsolatba tudta hozni ezt a dolgot a multtal, rámutatott olyan vonatkozásokra, mik a mát a tegnaphoz kapcsolják: mindig a történelmi hagyomány és folytonosság tudata vezette a tollát. Ez a tradícióérzék, sajnos, kevés ujságírónkban van meg. Bányai Elemér a magyar irodalomtörténet doktora volt, disszertációját Lisznyai Kálmánról írta (1906). Szókimondó irodalmi és színházi kritikáinak komolyságára elég egy találomra kikapott példát fölhoznunk: mikor a Csepreghy *Vízözönének* fölüjtitásáról ír, előszedi a darab történetének aktáit, vagy a Bessenyei *Philosophusának* kapcsán szakít magának teret és időt egy bővebb kultúrtörténeti visszpillantásra.

A hagyományokért való rajongása legszebben azokban az írásaiban nyilatkozik meg, amelyeket «Budapest köveiből» összefoglaló cím alatt közöl az emlékkönyv. Bányai Elemér volt a régi Pest-Buda pusztuló régi-

ségeinek melábulás krónikása. Szorgalmas utánjárással írta meg «tudományos riport»-jait, melyek közül kiemelkedik a Váci-utca 19. számú ház története, azé a házé, amelyben Kisfaludy Károly és Vörösmarty Mihály haltak meg.

A *Zuboly könyvét* Bányai Elemérre vonatkozó életrajzi és bibliografiai adatok zárják be.

ZOLNAI BÉLA.

A magyar és magyarországi időszakai sajtó időrendi áttekintése 1705—1867. Összeállította *Kereszty István*. Bp. 1916. 8° 100 l. (Megjelent, mint a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtára címjegyzékének ötödik füzeté.)

Kutatóink régi kívánsága valósult meg a jelen hírlap és folyóirat-jegyzék megjelenésével. Ezen a téren ugyanis mindeddig, mint Kereszty is rámutat értékes bevezetésében, csupán hiányos és körülményesen hozzáférhető forrásokra voltunk utalva. (Szinyei I.: Hirlapirodalmunk a 18., majd a 19. században, megjelent a Vasárnapi Ujság 1862—66. évf.-ban; Szalády Antal: A magyar hírlapirodalom statisztikája 1780—1880. Bp. 1884; Ferenczy József: A magyar hírlapirodalom története 1780—1867. Bp. 1887.) Az új jegyzék tartalmazza az 1705-től 1867-ig megjelent magyar és magyarországi időszakai sajtótermékek címét és megjelenési helyét. A százhatvan évre terjedő anyag két csoportra oszlik, az első 1849-ig zárul, amit a szerző néhány sorban meg is okol, kár, hogy az 1867-ig végződő második korszakot még ennyire sem vezeti be. A jegyzék besztása igen célszerű, amennyiben évről-évre közli a már megjelenő lapokat és az újonnan kiadottakat; majd pedig e kronológiához nyelvek szerint és betűrendben csoportosított katalógust fűz, úgy, hogy ily módon az egész anyagot a két csoporton belül több szempontból is könnyen áttekinthetővé teszi. Mégis, szerintünk a jegyzék könnyű kezelhetőségének előnyére válnék, ha az anyagot nem osztaná két csoportra és a jelölésben sem tenne különbséget, t. i. csak a második részben jelöli meg a lapok tárgykorét is római számokkal. Kereszty István katalógusának az eddigi forrásokhoz képest kivált teljességében látjuk nagy becsét, — bár az ezután következő részletkutatások még sok új adatot fognak földeríteni. Ami a fő, a felsorolt lapok nagy része — mint Kereszty a Magyar Könyvszemle 1914. II. 111. lapján, a katalógus első részének bevezetésében megjegyzi, a Nemzeti Múzeum hírlaptárában majdnem mind meg is van, a meg nem levőket — vagy 200 többnyire horvát, szerb és román nyelvű lapot — csillaggal jelöli. De ha már ennyiben segítségére van a kutatónak, miért nem közöl még valami nyomravezető adatot. A fáradságtalan szorgalommal gyűjtött munkának egyik fogyatékosága az is, hogy nem nevezi meg a lapok szerkesztőjét, holott ez a szerző fáradságát nem, a mű becsét azonban növelte volna. Egyebekben a mű szerzője teljes mértékben kiérdemli a kutatók háláját és méltánylását. Bárha eddigi fáradságos munkájának eredményei arra ösztönöznék, hogy kronológián és katalóguson kívül bibliográfiát is közöljön.

RIEGLERNÉ GERECEZÉ MARGIT.

Bolza Gyula: Az eljövendő magyar irodalomról. Rákosi Jenő bevezetésével. Sopron, 1916. 37 l. Röttig Gusztáv és Fia kiadása.

A háború előtti uralkodó világnézet és művészeti irányok rövid ismertetése után a szerző azt fejtegeti, hogy milyennek képzei a magyar irodalom jövő fejlődését. Az új írói nemzedék — úgymond — a materia istenítésétől vissza fog térni Istenhez és a szellem szeretetéhez. A naturalista irány letűnése után az irodalmi ifjúság új művészeti ideálokért fog harcolni, tanítómestereit szellemi életünk nagyjaiban fogja keresni, azonkívül több esatlakozópontot iparkodik majd találni a germán civilizációval. A ma írója az izoláló valósághoz tapad: éber; a jövő költője álmodni fog. Tulajdonképeni és legmélyebb művészete lesz: a természetfölöttit, az ismeretlent, a titokzatost, a tudatalattit sejtetni. Mintegy egyesíteni fogja a poézist, a bölcsészetet és a vallást. Az eljövendő írók a kétely és csüggedés mostani passzív irodalmát a hit és remény aktív poézisével fogják helyettesíteni. Meg fogják újra találni a hosszú időn át elvesztett összeköttetést a magyar nép lelkével, mert hisz a valódi költői erő nem egyéb, mint a nemzeti erő egy része.

Ez a néhány mondat, mely a dolgozat gondolatmenetének főbb eredményeit szemlélteti, egyszersmind annak is bizonyossága, hogy a szerző, mikor a szebb jövőért harcol, a múltnak és jelennek csupán árnyoldalait látja. Kétségtelen, hogy bizonyos eszményi egység érvényesülése szükség-szerű föltétele minden idők *igazi művészetének*, de hogy a fejlődés iránya milyen lesz, azt inkább csak sejtteni lehet, mint előre megmondani. A kis tanulmány kritikája megvan a Rákosi Jenőtől származó «Előljáró Szó»-ban: «több (benne) a fiatal meggyőződés, mint a higgadt meggyőzés; több a lelkesedés, mint a módszeres előadás». V. M.

Magyar Irodalomtörténeti vonatkozású cikkek az 1915/6. évi középiskolai értesítőkhben.

Az értesítők bennünket érdeklő cikkeinek száma ezidén jóval kevesebb az előző évekenél. Régebbi irodalommal foglalkozó cikk mindössze egy van, *Horváth Cirillnek*: *A Krisztina legendáról* szóló figyelemreméltó dolgozata, amely töredék egy nagyobb értekezésből. (Budapesti VIII. k. főreálisk. 5—24. l.) Az újabb irodalommal is kevesebb cikk foglalkozik, mint az előbbi években. *Kovács Géza*: *Kazinczy egyik epigrammájához* c. (Fiumei fgymn. ért. 23—38. l.) tanulmányában három kérdést akar tisztázni. Először, hogy ki volt Hubay Miklós. E kérdéssel kapcsolatban megállapítja, hogy Hubay Miklós korának képzetesebb és megyéjének tekintélyesebb alakjai közé tartozott, kiben az ember hasonlíthatatlanul különb volt, mint a költő. Milyen helyet foglalt el Hubay az irodalomban? (megáll-e a korabeli vélemény, hogy Csokonai és Gessner szolgái utánzója?). A másik kérdésre Kazinczyval felelhetünk, vagyis Hubay az olyan színjátszóhoz hasonlít, «aki vagy azért, mert restell tanulni, vagy mivel nem érti, hogy extemporálása a mívelt-izlésű publikumot nem mulattatja s talán azért is, mert hivatlan szolga Thaliának és Melpomenének templomában, rosszul játszik». Végül a harmadik kérdés, hogy megáll-e a korabeli vélemény,

hogyan t. i. Csokonai és Gessner szolgái utánzója? E kérdést illetőleg K. G. szerint kora legjobbjainak ebben az ügyben is igazat kell adni.

F. S. *Szeljegyzetek Eötvösnek Magyarországon 1514-ben c. regényéhez.* (Miskolczi. k. k. fg. 3—9. l.) Nem bírálni akarja Eötvösnek a történeti regényről való felfogását és ilyen irányú törekvését. Ezt már sokan és igen sok okból meg is támadták és meg is döntötték. Megbizonyították, hogy Eötvösnek a történet népszerűsítése, amire főképp vállalkozott, nem azért nem sikerült, mert nézetei alkalmazására nem birt elég erővel, hanem azért, mert ennek szerencsésebb módszere az essay, amely nem más, mint népszerű történettudomány. . . Jól esett tapasztalunk — mondja — hogy Eötvös az 1514-iki népszarnokok hírneveinek történeti képeivel elérte azt a hatást, amelyre célozott: segített tette érlelni olvasóiban a jobbágyi viszonyok végkép való megszüntetésének gondolatát.

Petrován Oszkár: *Arany János kisebb epikai töredékei.* (Szakolczi k. k. fg. 1—32. l.) A töredékek félbenmaradásának okait vizsgálja. Először vizsgálja a költő által kiadott töredékeket: ezek közt Furkó Tamás (1850), A falu bolondja, A magyar tánc (1851), Mátyás dalünnepe (1855), A betyár (1850), — s A Hunyadiak balladaköréből a Kapisztrán című töredékeket. A költő hagyatékában talált töredékek: Az utolsó magyar (1858.), Édua, Öldöklő angyal. A forgácsok, Csánád, Szondy és A két apród. — *Fejér József: A biblia hatása az Ember tragédiájára* címen párhuzamokat mutat be a Biblia és Madách művének egyes helyei közt. (Kisújszállási ref. fg. 7—22. l.)

Schusztér Oszkár: *A magyar irodalom a külföldön című tanulmánya* (Zalaegerszegi fg. 9—43. l.) a magyar irodalom ismertetőit és fordítóit tárgyalva azt vizsgálja, figyelemre méltó áttekintéssel, hogy hatottak-e klasszikusaink a nyugati írókra? Végül a magyar irodalom jellemző sajátosságait elemzi. — Magyar-német kapcsolattal foglalkozik Trosztler Józsefnek *Magyar elemek* a XVII. sz. német irodalmában c. dolgozata. (Temesvári fgmn. 19—39. l.) A háborús költészettel is foglalkozott három értesítő vezetőcikke. Az egyik *Farkas Samunak Háborús líráink* c. dolgozata. (A zsolnai főreálisk. ért. 13—31.) A háborús nép- és műdalokat ismerteti. A másik *Szabó Ignác*nak tanítványai számára a *háborús líráink* motívumait ismertető tanulmánya. (Bp. IV. k. főr. 1—25. l.) *Borbély Ferenc* pedig *Háború és költészet* dolgozatát közli (kolozsvári unit. főgimn.).

Egy csomó értesítő nekrológot közöl az illető iskola elhunytjairól. Több intézet értesítőjében Vaszary Kolosnak szentelnek emlékező sorokat. Így Balog Albin (Esztergomi rk. fgmn. 3—16.), Kelemen Krizosztóm (Pápai rk. fgmn. 3—8. l.), Meszlényi Lambert (Győri rk. fg. 1—12. l.), Lakatos Vince (Keszthelyi rk. fg. 3—7. l.), Mórocz Emilián (Komáromi rk. fg. 4—10. l.), Nagy Balázs (Kőszegi rk. fg. 3—8. l.). Mindegyik közli Vaszary Kolos fényképét is. Baksay Sándor emlékezetének szentelnek cikket: Csűrös István (Bp. IX. ker. fg.), Kis Ödön (Kúnszentmiklós 3—5. l.), Ezekhez csatlakoznak még: Geréb József emlékezése Kármán Mórról (Bpest gyakorló főgymn. 1—26. l.) Német Sámuelnek Stettner

Gyuláról (Felsőlövői ág. főgymn. 5—7. l.) Névtelennek Benke Istvánról (Sepsiszentgyörgyi ref. főgymn. I—II.) Tordai Ányosnak Madarász Flórisról (Egri rk. főgymn. I—6. l.) írt dolgozatai.

Végül említsünk még meg egy pár értesítőt, amelyeknek egyes közleményei érdeklődésünkre számot tarthatnak; ilyen a pannonhalmi főpátlásági főiskola értesítőjében Klemm Antalnak A vogul alárendelő viszony és Lovas Elemérnek B. Margit történetének részletes forráskritikája c. dolgozata. Barcza József: A költői igazságszolgáltatás címen értekezik (Debreceni ref. főgymn. 9—20.) [Petőfi János vitéze, Bolond Istókja, Arany János: A walesi bárdok, Kisfaludy Károly: A kérők, Jókai: Az új földesúr c. műveinek e szempontból való tárgyalása.] Egy pár értesítőben a háborús líra is jelentkezik.

Á. L.

Új füzetek és könyvek. *Bartók György: Háború, közművelődés, nemzetnevelés.* Kolozsvár, 1916. 90 l. Stein J. bizománya. Ára: 3 kor.

Salgó Jenő: Szerb fogságból. 1914—15. Budapest, 1916. 36 l. A szerző kiadása. Ára: 1 kor. 50 f.

Leffler Béla: A nyírbátori református templom. Három táblamelléklettel és három szöveggéppel. Budapest. 1916. 28 l. (Különlenyomat az Archeologiai Értesítő 1915. évfolyamából.)

S. Szabó József: Debreceni és sárospataki papok a reformáció századában. A reformáció négy százados emlékére. Debrecen. 1916. 52 l. (Hegedüs és Sándor könyvkiadóhivatala.) Ára 1 kor. 20 f.

Ifj. Pintér Imre: Csatatűzben. Tábori Kornél bevezetőjével. Budapest. 1916. 125 l. Benkő Gy. kiadása. Ára 2 kor.

Székely Jenő: Csönd. Háborús versek. Szép Ernő előszavával. A boríték. Arnhold Béla rajza. Budapest. 1916. 51 l. Galántai Gy. kiadása. Ára 1 kor. 20 f.

Benda Jenő: Mikor a halottak visszatérnek. Kis dráma. Budapest. 1916. 24 l. (Fővárosi Színházak műsora. 346. sz. Lampel R. kiadása. Ára 30 f.

Csathó Kálmán: A varjú a toronyórán. Regény. Budapest. 1916. 348 l. Singer és Wolfner kiadása. Ára 4 kor. 50 f.

Góthné-Kertész Ella: Hölgyek ligája. Magánjelenet. Budapest. 1916. 12 l. (Monologok. 206. sz.) Singer és Wolfner kiadása. Ára 30 f.

Törökne-Kovács Hermin: A tüzes hajnal. Regény. 2 kötet. Budapest. 1916. 284, 217 l. A Szt-István-társ. bizománya. Ára 5 kor.

Victorisz József: Levelek a harctérre. Nyiregyháza. 1916. 94 l. Jóbanomda. Szerző kiadása.

Klein Izrael: Muszkajárás Máramarosszigeten. 1914 okt. 3—6-ig. Máramarossziget. 1915. 79 l. Berger M. kiadása. Ára 1 kor.

Pásztor Árpád: Találkozásom Poe A. Edgarral. Költemények, tanulmányok. Budapest. 1916. 121 l. Dick M. kiadása. Ára 3 kor.

Szinnyei József: Finn-ugor szójegyzék. 2 jav. és bőv. kiadás. Budapest. 1916. 130 l. Hornyánszky V. kiadása. Ára 6 kor.

Gyöngyösy Nándor: *A mai magyar művészet*. Képzőművészeti antológia. Előszóval ellátta Pekár Gyula. Budapest. 1916. 143 l. Lampel R. bizománya. Ára 6 kor.

Köveskúti Jenő: *Versek*. Szalay Pál rajzaival. Budapest. 1916. 93 l. Lampel R. bizománya. Ára 3 kor.

Lévai Mihály: *A fekete hegyeken*. Hadi tudósítások Montenegró kapitulációjáról. 2 olcsó kiadás. Budapest. 1916. 109 l. Schenk F. kiadása. Ára 1 kor. 50 f.

Ifj. Radó Antal: *Farkasverem*. A címlapot a szerző rajzolta. Budapest. 1916. 188 l. Kaszab G. kiadása. Ára 3 kor.

Kaffka Margit: *Két nyár*. Novellák. Budapest. 1916. 104 l. A «Nyugat» kiadása. Ára 1 kor. 40 f.

Kelemen Viktor: *József hazamegy*. Novellák. Budapest. 1916. 68 l. Rényi K. kiadása. Ára 2 kor.

Herczeg Ferenc: *A hét sváb*. Regény Budapest. 1916. 205 l. Singer és Wolfner kiadása. Ára 3 kor. 50 f.

Kenedi Géza: *Írások és tanulmányok*. Budapest. 1916. 158 l. Singer és Wolfner kiadása. Ára 3 kor.

Ballagi Aladár: *Az igazi Rákóczi*. Budapest. 1916. 204 l. Rényi K. kiadása. Ára 5 kor.

Bihari Károly: *Báró Eötvös József nemzeti politikája*. Budapest. 1916. IX, 386 l. A M. T. Akadémia kiadása. Ára 10 kor.

Kovács Lajos: *Diadokok útján*. Ifjúsági színjáték 5 képb. Budapest. 1916. 74 l. A Szt.-István-társ. kiadása. Ára 1 kor. 40 f.

Sik Sándor: *Ébredés*. Dráma 3 felv. Budapest. 1916. 50 l. A Szt. István-társ. kiadása. Ára 1 kor.

Speidl Ernő: *Rege a csodamalacról*. (Egy elpusztult kárpáti falu hamvaiból való feltámadásának históriája.) Resicabánya. 1916. 23 l. (Weiss A. bizománya.) Ára 50 f.

Gönlör Ferenc: *A szenvedések országútján*. Háborús följegyzések Budapest. 1916. 197 l. Athenæum-kiadás. Ára 3 kor.

Lampérth Géza: *A magyar katona ezer éven át*. Haranghy Jenő rajzaival. Budapest. 1916. 297 l. Athenæum-kiadás. Ára 4 kor.

Barabás Béla: *Magyar hadifoglyok élete orosz-olasz földön*. Budapest. 1916. 189 l. Dick M. kiadása. Ára 3 kor.

Komáromi János: *Csanak Anulrás Bécsben*. Budapest. 1916. 188 l. Dick M. kiadása. Ára 3 kor. 50 f.

Pogány József: *A földreszállt pokol*. Az Isonso eposza. Budapest. 1916. 182 l. Dick M. kiadása. Ára 3 kor. 50 f.

Somlyó Zoltán: *A halál árnyékában*. Versek. 1915—6. A címlap Major Henrik műve. Budapest. 1916. 47 l. Benkő Gy. kiadása. Ára 1 kor. 50 f.

Szitnyai Zoltán: *Az én arcom*. Novellák. Budapest. 1916. 67 l. Benkő Gy. kiadása. Ára 3 kor.

Rideamusz Igitur: *Tavaszi offenzíva*. Budapest. 1916. 113 l. Eggenberger-kiadás. Ára 2 kor.

Czebe Gyula: A veszprémvölgyi oklevél görög szövege. Budapest, 1916. 114 l. Akadémiai kiadás. Ára 3 kor.

Domanovszky Sándor: A harmincadvám eredete. Budapest. 1916. 54 l. Akadémiai kiadás. Ára 1 kor. 50 f.

Felsővályi Nagy Géza: Harci pihenőm. Háborús versek és katonadalok. Debrecen, 1916. 43 l. Csáthy F. kiadása. Ára 2 kor.

Külár István: A magyar kódexek nyelvi sajátága. Budapest. 1916. 52. l. A Magyar Nyelvőr kiadása. (Nyelvészeti Füzetek. 74. sz.) Ára 1 kor.

Goriup Alíz: Döbrentei Gábor nyelvújítása. Budapest. 1916. 56 l. A Magyar Nyelvőr kiadása. (Nyelvészeti füzetek 76. sz.) Ára 1 kor.

Böszörmény Zoltán: Az élet énekei. Budapest. 1916. 77 l. Lampel R. kiadása. Ára 2 kor. 50 f.

Böszörmény Zoltán: A halál elébe. Elbeszélések. Budapest. 1916. 109 l. Lampel R. kiadása. Ára 3 kor.

Geml József: Mackensen Temesvárott. Temesvár. 1916. 49 l. A Polatsek-féle könyvkereskedés bizománya. Ára ?

Lengyel Károly: A haza védelmében. 1914—1916. Kis történetek a jelenből és a múltból. Sopron. 1916. 146 l. Röttig kiadás. Ára 1 kor. 50 f.

Kádár Béla: Rezgő hullámokon. Háborús és családi költemények. Debrecen. 1916. 56 l. Hoffmann és Horowitz-nyomda. Ára 1 kor. 40 f.

Kovács Zoltán: Lelkivirágok. (Versek.) Dunapataj. 1916. 24 l. (Budapest. Kókai L. bizománya.) Ára 50 f.

Polgár Gy. Ödön: Az élet útjai. Színmű 5 felv. Pozsony. 1916. 48 l. (Budapest. A Szent István-társ. bizománya.) Ára 1 kor.

Sebestyén Károly: Napnyugati séták. Budapest. 1916. 90 l. Franklin-kiadás. (Olosó Könyvtár 1811—13. sz.) Ára 80 f.

Szentpétery Imre: A borsmonostori apátság árpádkori oklevelei. 4 hasonmás-táblával. Budapest. 1916. 134 l. A M. T. Akadémia kiadása. Ára 4 kor.

Tetétlen Ármin: Háborús rege az úri tőről. Budapest. 1916. 25 l. Ráth-kiadás. Ára 80 f.

Valter Vilmos: A magyar népdal kezelőképe. Budapest. 1916. 159 l. (May János nyomdája. Albrecht-út 3. sz.) Ára ?

Viczmány Tamás: Színművek. (Blanka. A rokonok.) Budapest. 1916. 76 l. Lampel R. bizománya. Ára 1 kor. 60 f.

Bródy Miksa és Tábori Kornél: Katonák. A királytól a közvitézig. Vig esetek. Budapest. 1916. 64. l. Révai-kiadás. (Vidám Könyvtár 26. sz.) Ára 40 f.

Bródy Miksa és Tábori Kornél: Kaszárnya és Harctér. Budapest. 1916. 64. l. Révai-kiadás. (Vidám könyvtár. 27. sz.) Ára 40 f.

Gyomlay László (gyalogsgági hadnagy): Tarnopol felé. (Versek.) II. kiadás. Északi harctér. 1916. 84. l. Kiadták Varnyú Béla hadnagy és Acs Géza zászlós. (Élet nyomda.) Ára ?.

Gondán Felicián: A középkori magyar Pálos-rend és nyelvemlékei. (Festetich- és Czech-kódex). Pécs. 1916. 142 l. A szerző kiadása. Ára ?

A világháború újabb irodalma a Városi Könyvtárban. 5. sorozat. 1915. nov.—1916. márc. Budapest. 1916. 34. l. Benkő-kiadás. Ára 40 f.

Szerecz Alajos Imre: Kódexeink párhuzamos szentirási töredékei. Budapest. 1916. 176 l. Franklin-kiadás. Ára ?.

A Kisfaludy-Társaság Évolapjai. Új folyam. XLIX. kötet. 1914—1916. Budapest. 1916. 334. l. Franklin-nyomda.

Zuboly könyve. Bányai Elemér válogatott munkái. Összeállította Mikes Lajos. Budapest. 1916. 288 l. A Budapesti Újságírók Egyesülete kiadása. Ára ?

Gyóni Géza: Levelek a kálváriáról és más költemények. (A fogságból 1915.) Budapest. 1916. 72 l. Athenaeum-kiadás.

Dr. Szentesi Ióth Kálmán: Költemények. Karcag. 1916. 160. l. Nagy Lajos nyomdája. Ára 3 kor.

Hamvas József: A visszatért üstökös. (Versek.) Pozsony. 1916. 140 l. A szerző kiadása. (Steiner Zsigmond bizománya.) Ára 1 kor.

Ungarische Erzählungen. Erster Band. Übersetzt und herausgegeben von St. J. Klein. 1916. 76 l. Reusz u. Itta, Verlag. Konstanz am Bodensee. Die Zeitbücher 44. sz. (A kis kötet a következő magyar novellák német fordítását tartalmazza: Biró Lajos: Pacséry Flórián; Bródy Sándor: Rembrandt; Heltai Jenő: A hóember; Herczeg Ferenc: Farkasok az országúton; Lovik Károly: Rút, a szabó; Molnár Ferencz: Lohengrin halála; Móricz Zsigmond: Hét krajcár; Szini Gyula: Bábszínház.) Ismertetését l. Világ: 1916. évf. 182. sz.

A Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtárának címjegyzéke. V. Hírlapok és folyóiratok 1867-ig. Összállította *Kereszty István.* Budapest. 1916. 100. l. Kiadja A Magyar Nemzeti Múzeum Könyvtára.

Mitrovics Gyula: Az aesthetika alapvető elvei. Debrecen. 1916. 64. l. Csáthy F. kiadása. (A debreceni m. kir. tudományegyetem népszerű főiskolai tanfolyamán 1916. ápr. 13. és 15-én tartott előadás.) Ára 1 kor.

A Fővárosi Paedagogiai Könyvtár Könyvjegyzéke. 1. rész. Nevelés-tudomány. Budapest (VIII. Mária Terézia-tér 8. sz.) 1916. 208 l.

Hajnik Miklós: Új versek. Budapest. 1916. 77 l. Singer és Wolfner bizománya. Ara 2 kor. 50 f.

Pelle János: Népek Golgothája. Budapest. 1916. 96 l. Singer és Wolfner bizománya. Ara 2 kor 40 f.

Ruttkay György: Keringő. Színjáték 3 felv. Budapest. 1916. 88 l. Singer és Wolfner kiadása. Ara 2 kor.

Az Uránia Magyar Tudományos Színházegylet Részvénytársaság igazgatóságának és felügyelőbizottságának jelentése. Budapest. 1916. 48 l. Hornyánszky Viktor nyomdája.

Milliók könyve. 13—19. sz. 1916. Singer és Wolfner-kiadás. 13. Bródy Sándor: A tanítónő. — 14. Ohnet: Alkony. — 15. Herczeg Ferenc: A Gyurkovics lányok. — 16. Zola: Nantas. — 17. Szikora: Bevándorlók. — 18. Croker: Lady Hildegard. — 19. Gábor Andor: Untauglich úr. Regény az itthonmaradtakról. (Egy-egy regény terjedelme 32 l. Ára 30 f.)

Somlyó Zoltán: Végzetes verssorok. Budapest. 1916. 32 l. Ára 1 kor. 20 f

Fogel Sándor: Celtis Konrád és a magyarországi humanisták. Budapest. 1916. 74. l. Hornyánszky-kiadás. Ara 3 kor,

Böszörmény Géza novellás könyve. Örök találkozás. Budapest. 1916. 62. l. Magyar újság, hírlap és irod. vállalat kiadása. Ára 2 kor.

Papp Jenő: Szegény háború... Nagyvárad. 1916. 96. l. A szerző kiadása. Ára 3 kor.

Pártos Zoltán: Aratás (1913—1916). Szeged. 1916. 101 l. (Várnay-nyomda.) A szerző kiadása. Ára 3 kor.

Gunyor Pál: Tövisék és rózsák. Aforizmák, epigrammák és szatírák könyve. Budapest. 1916. 220 l. Eggenberger-kiadás. Ára 4 kor.

Békássy Ferenc hátrahagyott írásai. Fantáziák és gondolatok. 1. Versek. Budapest. 1916. 150 l. Lampel R. bizománya. Ára 3 kor.

Jánosi Béla: Schedius Lajos esztétikai elmélete. Budapest. 1916. 57 l. Akadémiai kiadás. Ára 1 kor. 50 f.

Karinthy Frigyes: Utazás Faramidóba. (Gulliver ötödik útja.) Budapest. 1916. 126 l. Athenæum-kiadás. Ára 2 kor. 40 f.

König Pál: A «Deutschland» útja. Budapest. 1916. 128 l. Athenæum-kiadás. Ára 2 kor. 40 f.

Kner Izidor: Emlékezések Kálmán Farkasról, a kuruc-nóták dal-szerzőjéről. Gyoma. 1916. 46 l. Ára 50 f.

Nagy Endre: Szeptőtelen asszony. Regény. Írta és illusztrálta —. Budapest. 1916. 162 l. Légrády-kiadás. Ára 4 kor.

Pásztor József: Kis ördögök. Négy jómadár csinYTEVÉSEI. Budapest. 1916. 94 l. Légrády-kiadás. Ára 1 kor. 50 f.

Hóman Bálint: Magyar pénztörténet. 1000—1325. Budapest. 1916. 510 l. Akadémiai kiadás. Ára 20 kor.

Kozma Andor: Baksay Sándor emlékezete. Budapest. 1916. 13 l. Akadémiai kiadás. Ára 70 f.

Kováts Gyula: Hajnik Imre emlékezete. Budapest. 1916. 15 l. Akadémiai kiadás. Ára 1 kor.

Herczeg Ferenc: Az arany hegedű. Regény. Budapest. 1916. 218 l. Singer és Wolfner-kiadás. Ára 4 kor.

Nagy Endre: Sienai szent Katalin vőlegénye. Elbeszélések. Budapest. 1916. 159 l. Singer és Wolfner-kiadás. Ára 3 kor.

Osztrák-magyar öröskönyv. Diplomáciai ügyiratok Ausztria-Magyarországnak Romániához való viszonyáról. Budapest. 1916. VII+79 l. Athenæum-kiadás. Ára 1 kor. 20 f.

Csikszentmihályi Alice: Alles ist nur ein Traum... Aus dem Ungarischen frei übertr. v. Emmerich v. Kuhinyi. Budapest. 1916. 65 l. Pfeiffer F. bizománya. Ára 2 kor.

Kellermann Bernhard: Háború az Argonneokban. Budapest. 1916. 129 l. Athenæum-kiadás. Ára 3 kor.

Wohlbrück Olga: Barbárok. Regény. Ford. Vajda Gyula. Budapest. 1916. 535 l. Athenæum-kiadás. Ára 4 kor. 40 f.

Felelős szerkesztő : Pintér Jenő.
